

traduki

Издаването на произведението е подкрепено от ТРАДУКИ, Европейска мрежа за литература и книги, в която участват Федералното министерство на европейските и международните връзки на Република Австрия, Министерството на външните работи на Федерална република Германия, швейцарската културна фондация „Про Хелвеция“, КултурКонтакт Австрия, Гьоте-Институт, словенската Агенция за книгата ЈАК, Министерството на културата на Република Хърватия, ресор „Култура“ в правителството на Княжество Лихтенщайн, културна фондация „Лихтенщайн“ и фондация „С. Фишер“.

Йоан Грошан

КИНОКАРАВАНА

Превод от румънски
Лора Ненковска

Островът

Ти със сигурност разбираш, би трябвало сега да опитам да напиша нещо друго, някоя мрачна новела, някоя драматична прошепната история или поне да надраскам нищо и каква скица. В действителност си мисля, че умея доста добре да съчинявам. Ето как става: сядаш си удобно, слагаш пепелника така, че да ти е под ръка, лакътят се обляга леко на масата, още не захващаш писалката, въпреки че всичко е много ясно, най-вече началото: пътуващото кино влиза в селото, върви по един пропаднал от дъждовете път („пропаднал“ не става, прекалено е претенциозна тази дума, сменяш я наум с „разбит“) и шофьорът не спира да натиска клаксона, за да извести пристигането си. Звукът е странен, примамващ, и по-късно ще се харесва толкова много на селяните, но тогава, в момента на появата на пътуващото кино, под кашките на обилния и смрачаващ деня ноемврийски дъжд, прилича по-скоро на объркано проплакване; всичко е ясно, числото. Думите се движат в теб, оживяват, трябва да грабнеш писалката и да допреш върха ѝ върху листа, донякъде самоуверено, донякъде боязливо, тоест – да се заловиш за работа. Разбираш, нали? Почти начеваш, почти си завъртял първата буква. Но изведнъж си казваш – не, още не, и всичко остава просто една извита линия, гръбнакът на някоя буква, която внезапно се разлива в тлъсто мастилено петно. Спасителната, грижливата, отговорната техника на отлагането. Сякаш те е страх, че в илюзорния изваен ред, който внимателната ръка трябва да остави по листа, би могла да се промъкне някоя неочаквана, непоправима на по-късен етап грешка, един вид неволна проверка на младежкото писателско нетърпение, решено да опипше, макар и неумело, натрупания си опит; своя малък опит, зад който, с малко добра воля, е много вероятно да мога да бъда уловени опипом значими неща, от които винаги мога да се изкараг няколко добри, гладки страници. Колко хубаво например бих могъл да ти изреда множеството си стари лели на село, чиито постепенно настъпващи кончинни следях ненабитно, в опит да направя от тях – по времето, когато още бяха живи – запомнящи се героини, боящи се от смъртта, потънали във всичките си вярвания и убеждения, но които, за мое разочарование, се постараха и успяха да си отидат колкото се може по-дискретно и по-тихо, сякаш се срамуваха от факта, че смъртта им все пак предизвикваше известни притеснения в семейството (трябваше да се известят роднините, да се купят венците, да се извикаат гробари). Или пък колко лесно бих могъл да те накарам да ви-

Ioan Groșan

Saravana cinematografică și alte povestiri / Ioan Groșan
București: Corint, 2005

The copyright for the translation: © copyright of the translation:
S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

© Лора Петковска, превод, 2014

© Весела Кучева, художник, 2014

© Издателство „Панорама+ плюс“, 2014

ят, безопасен и трагичен дисидент от всички, които обитаваха хълмовете около Блаж в онези бурни времена след петдесета година, един истински трансилвански Моромете¹, който не можеше да се откаже от убеждението си, че „ще дойдат ония, казвам ви аз, със самолетите ще дойдат“, понеже беше уснял да изрече това веднъж тържествено и уверено пред баба, която го обожаваше като Господ; онези нощи, през които ставаше крадешком, непоколебимо вземаше косага и косеше треви и буренащи, и изравняваше с крака буците пръст в края на селото, където вярваше – или се надяваше, или пък мечтаеше – че ще кацнат „ония“ с колосалните си самолети. И върхът беше, че накрая там наистина кацна самолет, един раздрънкан „Авиасан“², който ония от района използваша известно време, за да извозват биволското мляко от селото. Или пък, ето – сцената, която ти разказах и която мога да напиша на един дъх: пълващото кино прожектира същия шумен филм за войната и младият оператор има страхотната идея да извади апарата на прозореца на кабината и да прожектира филма на хълма зад пърквата в нощта на първия снеговалеж; да изплаши местната глутница, която, при вида на внезапно оживялата могила, превзета с шурм от преминаващия Дон картечен отряд и при звука на ужасяващите свистения и експлодиращи залпове от катюшите, хуква с вой, преследвана от същия този упорит картечен отряд, който сега прочита великолепна брезова гора.

И все пак – не, казвам си, не искам това, и ръката ми спира. Трябва да разбереш, че е прекалено малко, с изостреното си чувство за честност можеш да си дадеш сметка защо ми е по-лесно да пиша на теб и да изпльвам страницата с напълно произволни думи, които не се стараят да ми рапортуват, застанали мирно и вдигнали – ето, цитирам се наслуки – „на блестящата мачта на писалката миниатюрното прозрачно знаме на ефемерното.“ Ти, която винаги се чувстваш отговорна пред всякакви същества, неща, природни явления и душевни състояния, със сигурност познаваш съживителното усещане, което носи мисълта за приближаващата ваканция, през която ще можеш да опиташ какво ли не, включително и битката с единствените останали играчки: думите. Пред една невидима, няма и враждебно шумяща публика зад завеса, която моите възможни герои трябва да повдигнат без колебание, и пред която моите изречения трябва да преминават във военен строй, в бойна готовност, аз предпочитам теб, единствената ми вярна зрителка между часа по граматика („анализирайте съществителните в следния текст и определете каква е ролята им в изречението!“; спомниш ли си още?) и този по литература за седми клас, когато се промъквахме покрай недоделания ни колега по физическо възпитание, подминавахме с добронамерена усмивка жизнената групичка на колегите по биология, история и география, и разменяхме в движение по стълбите, като конспиратори, тайните си писма. Знаем, знаем, ще ме укорини, че си губя

времето, че би трябвало сериозно да се заловя с писане, че от всичко, което съм ти казал, откакто сме в тази сантиментална карантина, бих могъл да извадя някой достойни парчета, добре, имаш право, но сега ме изслушай: трябва да ти разкажа още нещо. Един син. Не, не си измислям, знам, че те губя, и не опитвам нищо, честна дума, това наистина го сънувах така, и аз самият съм изумен и подозирам, че от един момент наагък е възможно да съм се събудил и да съм продължил да сънувам – как да кажа? – съзнателно. И все пак, както и да го мисля, си беше сън, чист сън, сън от плът и кръв, или поне така изглеждаше, така започна. А още по-изненадващо за мен (и вероятно изненадата от това, че ми се случва подобно нещо, ме събуди) е, че не си спомням някога да съм сънувал нещо различно от това, което съм гледал същата вечер по телевизията (турне на театър „Цъндарика“ в Хага например или пък акупунктура, при която, представи си, аз стоях забоден с една изключително дълга игла). Онова, което после ми се стори още по-странно, беше почти провокативната прецизност на детайлите или, ако щеш, хомогенното плавно действие на цялата история до момента, в който отворих очи и моментално си помислих, с голямо съжаление, че няма да мога да те накарам да ми повярваш, че не съм си измислил нищо, че дори твоето присъствие там, колкото и да изглежда нагласено и хитро вмъкнато в подозирана измислица, всъщност беше реално. Не си играя. И ако казвам, ако си казвам: никога няма да тичате из потънал в зимна сънливост парк и да разпльивате снега с крака, и нейното уплашено тяло никога няма да се притисне до твоето слабо тяло, това не означава, че тези редове се опитват да те задържат в бялото пространство на някаква виновна страница. Не. И дори ако някакво елементарно задължение на бъдещата ми професия ме принуди да превърна нашата кореспонденция в литературен претекст, и дори ако те загубя, а по-късно, много по-късно, във време, загубило съзнанието за език и смърт, ми се наложи да ровя, за да те намеря, в боклука, наречен минало. Не те лъжа, не искам да си върна нищо обратно, затова приеми възможността наистина да си била там, върте преки че в началото не те откривах, зает да не загубя от поглед влажната и топла пътека, която се виждаше да криволичи между леко наклонените, гниещи по ръбовете и наполовина заровени в пясъка рафтове. Отмествах настрани с ръка бодящите трънкови храсталаци и тънките червеникави клонки на шипките и виждах как на места, захванати в крехко равновесие, си почиваха по някой откъснат от вятъра лист или гръб на книга. Пътеката се спускаше плавно и следваше отблизо течението на един от онези потоци, чийто извор никога не успяваш да откриеш, защото чисто и просто нямам такъв, а събират водите си от росата, от остарелия сняг под листата или от изтеклите течности на някое мъртво дърво. И все пак потокът беше големичък, а на едно място, не много преди да изчезне под пясъка на плажа, си беше изкопал вир, тъй като пътя му преграждаше купчинна, отрони-

alphanbetique, de la vie publique et privee de tous les hommes qui se sont fait remarques par leurs ecrits, leurs actions, leurs talents, leurs vertus ou leurs crimes (ouvrage entierement neuf), Libraire-Editeur L. G. Michaud, Rue de Clergy No 13, 1823, през който с внимателно слуване се стигаше до другия бряг на водното корито, където без голямо старание можеше да се открият необикновено големите, набъбнали плодчета на малините, чиято форма беше в странно противоречие с недоразвитите дребни храсти. В даден момент, след като изглеждаше, че сякаш беше изчезнала в шлетенищата от клони, разлагащи се дънери, по-леки брошури, отнесени от водата към вътрешността, от морска трева и мръсни мидени черушки, пътеката се появяваше ясно, точно когато между два огромни шкафа, килнати на една страна и натъпкани с омазнени печатни издания, за първи път се съзираше светлата ивица на морето, а пътеката поемаше право към групата заоблени скали, които се издигаха на плажа и приличаха на извитите гърбове на някакви гигантски животни, заспали невинно под пясъка. Там най-много ми харесваше да чета, облегнат с гръб на студения камък, беше някак си по-добре, отколкото вътре, където прохладното съседство на морето вече не се усещаше, рафтовете бяха наблъскани почти един в друг и едва можеше да се промушиш между тях. Съгласно програмата четях от сутрин до вечер, с позволена ми едночасова обедна почивка – време, през което похапвах обилно и се забавлявах да потапям с камъни големите зеленикави томове, които все още слуваха около брега. Не си спомнях от колко време бях там, дните се затваряха зад гърба ми подобно на врати, не се случваше нищо необикновено, бях свикнал, не ме беше нито страх – а и от кого, не правех нищо друго, освен да изпълнявам задължението си – четях. Така че, когато те видях за първи път, получих лек шок, изплаших се и, съвсем обяснимо – избягах, мислех, че си въображавам, няколко пъти се бях опитвал да нарисувам по пясъка нещо различно от думи и всичко, което се получаваше, беше силуетът на жена, но и той оставаше незавършен, не можех да нарисувам очите, чисто и просто защото на тяхното място пишех „очи“ и буквите не можеха да създадат у мен усещането за поглед. На следващата сутрин те видях отново, този път много по-близо. Ти беше на бароковия морски нос, седеше, потопила краката си във водата, и държеше книга в ръце. Не избягах, осъзнах, че си съвсем реална, исках да ти извикам нещо, за да ме забележиш, но ти със сигурност не ме чу, даже и аз не се чух, бях забравил, че мога да издавам само някакво комично дуднене, че вече нямам думи, и тогава се отправих към рафтовете с малките томове, намиращи се наблизо, взех набързо няколко и като отворих един от тях наслуки, извиках това, което четях: „Скъпа моя, виждаш ли ме? Аз съм тук!“ Изправи се изненадано и ако се съди по изражението на лицето ти, беше изкрещяла, а после забързано започна да се отдалечава, като гледаше през рамо. Опитях се да ти извикам „не си отивай!“ но не се чу нищо,

намерих нещо: „Моля те, остана, не ме изоставяй, твоят живот е моят живот, ох, ох, ох.“ Спря се, обърна се, усмихна се, изчака да се приближи и после отвори книгата си, разлисти два-три листа и бавно и любезно зачете, като произнасяше думите с леко френско „р“: „Аз признавам, че всичко, що изрича ваше благородие, е възможно най-добре обмислено и претеглено. Бих могла да ви запitam – ако думите ми не ви се струват лишени от смисъл – кой сте и що за титла носи скъпоценното ви име?“ Разбира се, познах веднага думите на Сервантес, но аз какво можех да отговоря? Имах в себе си само няколко криминални книжлета и две сантиментални романа-чета. Ща, не ща, погледнах отново в едно от тях и прочетох, колкото можех по-естествено: „Baby. I am the best!, но ти ме превърна в парцал!“ Ти избухна в смях, разбра, че нямам книги, от които да ти говоря по-красиво, и останахме така – прави, вгледани един в друг с любопитство и леко неудобство. Вероятно искаше да ме попиташ нещо, но се отказа и направи един от онези жестове, заради които те обожавам, погали с показалец ушната си мида и остана с вдигнат пръст като застинала в назначеното движение на ръката към слепоочието. Чувствах необходимост да се намеся по някакъв начин – показах ти групата скали, при които се настанявах денем, и ти направих знак с глава: „Ще дойдеш ли?“ Отказа. Тогава те поканих да седнеш с широко ръкомахане, почаках, докато ти колебливо се разположи на пясъка със събрани колена, обърнах се и тичах до скалите, откъдето се върнах с няколко сухара и консерва от свински ребра с боб. Отворих я пред теб и те погледнах.

Хъм. Деликатните ти идеи. Дотук би могла да ми вярваш, забелязваш, че не копирам нищо от това, което ти принадлежи. Даже напротив, сънят ми, историята му, придават шлътност, релеф, на тебе – предвидимата, нормална, здрава жена, която с цялата си сюита от лели, проблеми, навици и илюзии лети устремно към смъртта, нали ти сама си призна, че би могла да бъдеш изключителна съпруга, че си посредствена от глава до пети. Така че защо отново да откажеш? Не, не отказа, наведе се, взе си малко буржоазно нарче от реброто и го слъвка с безкрасен финес, без да измлякаш дори веднъж. Двамата ядохме там, беше слънчево, духаше бриз, ветрец, вятърче, нали така? – миришеше на нещо свежо. После се изправи, взе си книгата, благодарим ми, като кимна с глава, и след като спря за миг, въздъхвайки в смисъл, че „няма какво да се прави, това е“, изчезна зад бароковия морски нос.

През следващите дни бяхме заедно през цялото време. В края на краищата се убеди, че скупчениите скали не са място с лоша слава и двамата четяхме и си почивахме там. Беше ни по-трудно да си говорим, но след време успяхме да си изградим репертоар от фрази – модели, засти от класиците, с които се разбирахме доста добре. Най-трудното беше да намерим банални формули, чрез които да можем да водим възможно най-се-

тествен диалог, докато се храним или докато почиваме от четене. Даже ни завлада някаква странна трескава лудост да откриваме банални думи във внушителните токове, които изпълваха западния край на острова. Стояхме часове наред, потопени сред страниците, и преписвахме съвестно често използвани фрагменти от диалози, прости изречения, междуметия, обиди, поздравявания и тъй нагатак. Само след седмица почти се научихме да говорим няколко минути наизуст. „Изглеждаш уморена днес“ (*Драйзер*) – казвах аз. „Боли ме главата“ (*Чезар Петреску*) – отговаряше ти. „Хайде да се махнем отук!“ (*Чехов*). „Не!“ (*Йонеску*). „Тогава започвайдай, хапни нещо“ (*Садовяну*). „Не искам!“ (*Смъртта на Иван Илич*). Правех пауза, за да събера мислите си. „Днес сутринта видях пред полуострова някакво странно животно“ (*Михай Тикан Румано*). „Какви ти говориш?!“ (*Караджале*). „Така че би било добре да се дръпнем по-нагатак“ (*Фокнър*). „Няма ли да е по-добре да се защитаваме тук?“ (*Жул Верн*). „Как?“ (*Камю*). „Да грабнем по една лопата...“ (*А. Тома*). „Това не е решение“ (*Еусебиу Камилар*). „Ау!“ (*Джойс*). „Какво стана?“ (*Ибсен*). „Тази ужасна мигрена“ (*Хъксли*). „Силно ли те боли?“ (*Йонел Теодоряну*). „Мамка му, само ако знаеше!“ (*Джиб Михайеску*). „Да, ангеле мой, разбирам...“ (*Болинтиняну*). „Нищо не разбираш. И защо ме гледаш така?“ (*Агата Кристи*). „Обичам те“ (*Йон Греча*). „Прощавай, моля те...“ (*Достоевски*). „Не искаш ли вече да сме заедно?“ (*Чела Сергий*). „Не съм казал, че не искам, казах, че не мога.“ (*Паскал*). „Тогава върви по дяволите!“ (*Брект*). „Свиньо!“ (*Селин*). „До-виждане!“ (*Бребан*). „Хубава вечер!“ (*Будзати*).

И тръгнаше. Сутринта започвахме отначало из големия реалистично-критичен резерват в източната част на острова – събирахме къпини и се целувахме сериозно и неумело като през шейсетте години. Тук ти откри въпроса „кой си ти?“ и ми го зададе една вечер, докато седяхме край огъня, а аз се усмихнах и вдигнах рамене. Откъде да знам? Какво значение имаше кой бях аз, коя беше ти, идентичността ми не ме интересуваше, никога не съм страдал от напращивата мисъл за нея. А и даже да знаех, как можех да ти отговоря, освен на игра, като цитирам огново и отново и да възхвалявам славните имена, под кората на които опитвах да намеря истинското си аз.

Та значи аз се усмихнах, а ти, с поглед в земята, повтори тихо: „кой си ти?“ Погледнах те изненадано, не разбирах какво исках, каква игра беше пък тази. Приближих се, хванах те за раменете и те разтърсих, като те принудих да се вгледаш в мен. И не зная колко време сме стояли така, вгледани един в друг, докато осъзная, че ти трепериш и че те е страх, и то ужасно много. Помислих си да ти кажа „аз съм добър човек“ или „виж, че съм кротък човек, няма да ти направя нищо лошо“, тези думи трябваше да са написани все някъде, но изведнъж ме обзе отвращение от всеичко и се разположих по-близо до огъня, като се оставих тошната да проник-

първи път останахме заедно, объркани и ушашени, сякаш искахме да се защитим от собствените си тела, много по-тъжни, отколкото предполагаме, поемащи и разпърскващи трептящата светлина на оскъдните искри на онази малка книжна влада. На зазоряване, когато жарта се беше покрила с пепел и откъм морето започна да идва студен въздух, се изправих внимателно – да не те събудя – и поех към северната част на острова. Стигнах там доста бързо, слънцето едва се беше показало и вече можех да виждам морето, което в тази част беше по-зелено и като че по-спокойно. Тук книгите стояха струпани, рафтовете бяха преобърнати и покрити с мъх. По някакъв начин това беше единственото пространство, където не се бяхме застоявали в нашите търсения, гонени от влагата и блатната леща, която заплахваше да покрие всичко като единствен владетел. Четох бързо близо час, ровейки отново и отново в купчина изгнили епистоларни романи, но не намерих нищо. И вероятно тогава щях да се върна обратно до теб, ако изведнъж не се бях почувствал ужасно изтощен и самотен. „Кой съм аз, въпросът изпгълни ума ми, кой съм?“ По една разядена от плесен корица колебливо се катереше калинка, която се опита да полети. „Невъзможно, казах си. Трябва по някакъв начин да си спомня, не е възможно да съм бил през цялото време тук, забравил съм, със сигурност съм забравил... Я да видим... една сутрин се събудих на плажа и започнах да чета... но преди това?... да е нямало нищо преди това, да не ми се е случило нищо? Да не съм имал детство, юношество, баба и дядо, някой приятел, нещо... нищо? Вече нищо ли не знам? Добре, ами тогава как, по дяволите, да... кой, за Бога, съм аз?“ Изкрещях изведнъж, но не се чу нищо друго, освен свистенето на изплашено излизания през устата ми въздух. Втурнах се към купчината книги и започнах да ровя, като хвърлях настрана тежко миришещите скъсани страници, пясъка, тинята. „Хайде, помисли, казвах си, за да не се разплача, хайде, мисли... никой ли не те е мразил, никого ли не си обичал?... нищо твое?... някоя история... нещо глулаво с някое момиче на колело... или учителката... каква беше? Висока? Меланхолична? С какви очи? Спомни си, трябва да е била някоя учителка... или пък някоя улица, твоята улица. С красивата къща, в която живееше мадам Бова... не, разбира се, че не, не тази мадам... може би мадам Боварински, млекарката полякиня, която живееше на Ъгъла... кой ъгъл? Ъгълът с Фиалковски ли? Бълуваш, скъпи мой... Господи, може би веднъж съм се разболял и съм страдал, и съм се боял от смъртта; или пък съм желал някоя играчка и не съм я получил, може би и аз съм крал череша и съм опитал конопа на леля Мадлен, казвах си, сети се, може би си бил принц или рицар, или пък предател, или счетоводител, или селяк, или пък интелектуалец между двете световни войни, може би си гладувал или някога си спечелил състояние и си го прахосал с филанкишията, сети се, и ти си бил, и ти си живял, някъде си оставил следа, може би в някое село, седял си и си плакал на брега на

ногълца саби и дигулки, Василе, така му викаха хората, май че беше Василе Порожан, сети се, трябва да си бил мамен, напускан, не си красив, лъгал си, бил си някакво леке, припомни си, че си бил леке, играл си си с нея, била е невероятна, руса, брѳнетка, кестенява, каква ли е била, вярвал си, че е твоя и накрая вероятно си се оказал влюбен в нея, страдал си като куче, куче такова, вече не знаеш какво си, кой си, вече си нищо. " Не спирах да ровя в онази купчина, стоях на колене, ръцете ми се бяха изпанили до лакти, когато изведнъж усетих, че докосвам с длани твърда и суха повърхност. В началото не разбрах какво е. Приличаше на някаква подова дъска, но после, като опипах по-внимателно мястото и почистих наоколо, забелязах, че е ошавената кожа от корицата на книга. Леко заинтригуван, продължих да отмествам струпаната отворе мръсотия в опит да хвана някой от ъглите на книгата, да видя колко е дебела, да я измъкна. Книгата обаче изглеждаше голяма, може би беше някоя *Grande Encyclopedie*, бях почистил вече около един квадратен метър и още не усещах очертанията ѝ. Даже и тогава не разбрах. Затичах обратно към носа, където ти стоеше и четеше, хванах те за ръка и докаато ме гледаше недоумяващо, мислейки си вероятно, че искам да си играем, аз те заведох да видиш дупката, която бях изкопал, на дъното на която се виждаше подкожушената корица с цвят на узряла вишна. Отново се заех да ровя наоколо, направих ти знак да ми помогнеш, ти дойде до мен и след безмълвен, усилен труд, продължил известно време, сред онази непрекъснато разширяваща се дупка двамата успяхме да изчистим пясъка, ронещата се дървесина на рафтовете и влажната хартия на площ от около няколко квадратни метра, без обаче още да успеем да стигнем до краищата на корицата. Спряхме и се погледнахме развеселени : огромна книга? Каква ли ще е тази книга? И едва тогава, докато ме гледаше и в ъгъла на лявото ти око се появи капчица пот, в мен избухна подозрението. Бързо излязох от дупката, изтичах няколко крачки по-нататък и започнах да копая. След няма и две шепи дълбочина отново почувствах тази груба кожа. Вкамених се. " Не е възможно ", си казах. Клекнах пак до самотния магарешки бодил, въпреки че сега знаех. Направих ти знак да се приближиш, изчаках те и после с едно-единствено леко движение откъснах бодила, чиито корени, принудени да се плъзнат хоризонтално по повърхността на корицата, останаха за миг вибриращи във въздуха. На тяхното място пясъкът зейна като рана и разкри кървавата корица на книгата. Ти разтвори широко очи, наведе се и бавно постави ръката си. Нямаше как да ме чуеш, но аз ти прошепнах: " Сега разбираш ли? Нали разбираш? " После, като се замислих, че никъде няма да намеря изписани тези думи, казах: " Скъпа моя, стоим върху книга. Това е. " Един кичур коса се губеше зад ухото ти, беше красива така. За миг ми мина не-прилична мисъл и се усмихнах сам.

След това се изправихме и методично се заехме с работа: от североиз-

като онези за почистване на сняг, а ти метеше зад мен. На места корицата беше наксана, така че с помощта на импровизирани лостове успяхме да измъкнем дълги ивици от кожата и да открием части от първата страница. Буквите бяха огромни, горе-долу колкото човешки бой, а пък най-обикновените думи бяха с дължина от около 10-15 метра. Напредвахме по протежение на книгата, покрай брега, успоредно на редовете, на поле от около няколко крачки ширина, което се стесняваше, когато ни се налагаше да заобикаляме с пълзене прекалено тежките рафтове или някой упорит храст. След като откъсвахме от корицата и почиствахме част от страницата, ние се спирахме, преписвахме разкритата дума, движехме се бавно по протежението ѝ и се досещахме за буквите, които я изграждат, по наксаните опашчици на „а“-тата или по дебелите стволоче на „г“-тата. Вече беше настъпила нощта и се показа луната – господарката на морето, а зад нас изкопаното поле приличаше на фосфоресциращ път и страницата разпръскваше млечна светлина. Късно през нощта вече разполагахме с разчетена фраза, която се простираше от западния бряг до групата скали, където четяхме. Бяхме капнали. Набързо стъкмихме огън и се проснахме директно на пясъка, любопитни да разберем как звучи тази огромна фраза. Докато изваждах тетрадчицата, в която я бях записал, си мислех, че ако запазим този ритъм на чистене на терена, бихме могли да четем по 250 метра на ден, а пък за седмица – по цяла страница. Ти, нетърпелива, ми направи знак да започвам. Прокашлях се, прочистих гласа си, някак развълнуван – ръката, в която държах тетрадчицата леко потреперваше, и бавно, много бавно започнах да чета извадените изпод земята думи: " Ти със сигурност разбираш, би трябвало сега да опитам да пиша нещо друго, някоя мрачна новела, някоя драматична прошепната история или... "